

Kemikalieinspektionens medverkan i genomförandet av EU:s strategi för Östersjöregionen och dess handlingsplan år 2016

Redovisning av ett regeringsuppdrag

RAPPORT 2/17

Kemikalieinspektionen är en myndighet under regeringen. Vi arbetar i Sverige, inom EU och internationellt för att utveckla lagstiftning och andra styrmedel som främjar god hälsa och bättre miljö. Vi har tillsyn över reglerna för kemiska produkter, bekämpningsmedel och ämnen i varor och gör inspektioner. Vi ger också tillsynsvägledning till kommuner och länsstyrelser. Vi granskar och godkänner bekämpningsmedel innan de får användas. Vårt miljö kvalitetsmål är Giftfri miljö.

© Kemikalieinspektionen.

ISSN 0284-1185. Artikelnummer: 361 234.

Förord

Regeringen har gett Kemikalieinspektionen i uppdrag att medverka i genomförandet av EU:s strategi för Östersjöregionen och dess handlingsplan.

Uppdraget, att genomföra EU:s strategi för Östersjöregionen, ska redovisas årligen till regeringen 31 januari 2017-2020. En delredovisning, om Kemikalieinspektionens arbete med delmål i Östersjöstrategin lämnades i mars 2016.

Uppdraget har genomförts på avdelningen Utveckling av lagstiftning och andra styrmedel, enheten Strategier och Uppdrag, med ansvarig enhetschef Kent Wiberg. Helena Parkman har varit projektledare.

Innehåll

Sammanfattning	5
1 Inledning.....	6
2 Delmål i strategin som närmast berör Kemikalieinspektionens verksamhetsområde	6
3 Delmål där Kemikalieinspektionen inlett eller planerar att ingå ett samarbete med andra myndigheter	8
3.1 Myndighetssamverkan	8
3.1.1 Samverkansåtgärder inom ramen för miljömålsrådet	8
3.1.2 Samordningsgrupp mot kemikaliehot.....	9
3.1.3 Bistå regeringen inför genomförandekonferensen om FN:s hållbarhetsmål 14	9
3.1.4 Harmonisering av godkännande av båtbottenfärger i Östersjön	10
3.1.5 Nationell och internationell myndighetssamverkan om PFAS	10
3.1.6 Långsiktigt samarbete med Danmark	10
3.1.7 Samarbete med Naturvårdsverket om mikroplaster	11
3.2 Flernivåsamverkan.....	11
3.2.1 Nätverk om PFAS	11
3.2.2 Kommunnätverk	11
3.2.3 Projektansökan om mobilapplikation om farliga ämnen i varor	12
4 Insatser eller samarbetsprojekt som Kemikalieinspektionen deltar i som bidrar till strategins mål.....	12
4.1 Deltagande i projekt	12
4.2 Övriga insatser och samarbeten	13
4.2.1 SamHav.....	13
4.2.2 Båtmiljörådet	13
4.2.3 Workshop om tillsyn	13
4.2.4 Branschdialoger	14
4.2.5 Stiftelsen Hållbara Hav.....	14
4.2.6 Nordiskt samarbete	14
5 Finansieringskällor som kan vara aktuella för Kemikalieinspektionens engagemang inom ramen för strategin..	15
6 Nytt och resultat som uppnåtts under 2016 för Kemikalieinspektionen, annan offentlig förvaltning eller näringsliv.	16
6.1 Nytt och resultat	16
6.2 Synergier med andra uppdrag	18
6.3 Förbättringsmöjligheter för myndighetens arbete med Östersjöstrategin	19
7 Myndighetens specifika uppgift enligt uppdraget	19

Sammanfattning

Kemikalieinspektionen har fått i uppdrag av regeringen att medverka i genomförandet av EU:s strategi för Östersjöregionen och dess handlingsplan.

Kemikalieinspektionens verksamhet berör alla fyra delmål under Östersjöstrategins mål ”*Rädda havsmiljön*”. Detta sker genom Kemikalieinspektionens ordinarie verksamhet med tillsyn över importörer och tillverkare av kemiska produkter, bekämpningsmedel och varor. Det sker också genom myndighetens arbete med EU-lagstiftning och nationell lagstiftning som reglerar farliga ämnen i kemiska produkter och varor, samt genom arbetet med konventioner. Kemikalieinspektionen bidrar också till dessa mål genom att stötta Naturvårdsverket i deras roll som samordnare av Östersjöstrategins policyområde Farliga ämnen, PA Hazards.

De fyra delmålen under ”*Rädda havsmiljön*” stöds av ett antal samverkansprojekt på myndighetsnivå som Kemikalieinspektionen inlett eller planerar att ingå i. Exempel är inrättande av en samordningsgrupp mot kemikaliehot (SamTox) samt några samverkansåtgärder mellan myndigheter inom ramen för Miljömålsrådet. Andra exempel är samarbeten med Storbritannien och Finland för att harmonisera bedömningen av båtbottnfärger samt nationell och internationell myndighetssamverkan kring högfluorerade ämnen. Kemikalieinspektionen ingår även i flernivåsamarbeten, i form av nätverk, som stödjer dessa mål.

Kemikalieinspektionen ingår i referensgrupper till ett antal större (EU) projekt och deltar i andra insatser och samarbeten som stödjer strategins mål. Exempel på det senare är SamHav, Stiftelsen Hållbara Hav, Båtmiljörådet, Branschdialoger och olika Nordiska samarbetsprojekt.

Kemikalieinspektionens hela verksamhet syftar till att förebygga effekter på hälsa och miljö vid kemikalieanvändning, där havet är en del av miljön. Detta gör vi i stor utsträckning i EU-gemensamt arbete med vårt ordinarie anslag, förstärkt till 2020 med en särskild satsning på genomförandet av handlingsplanen för en Giftfri vardag. Vi kommer sannolikt inte att söka medel för att delta i nya stora EU-finansierade Östersjöprojekt. Många samarbetsprojekt som Kemikalieinspektionen deltar i är finansierade med medel från Nordiska ministerrådet.

Kemikalieinspektionen bedömer att samarbeten som bidrar till Östersjöstrategins mål även leder till nytta för Kemikalieinspektionens verksamhet, och för andra aktörer inom ett antal områden såsom:

- Samverkan för miljö kvalitetsmålet Giftfri Miljö och Handlingsplanen för Giftfri vardag
- Minimerad användning av miljöfarlig båtbottnfärg
- Samarbete för att begränsa spridningen av högfluorerade ämnen till miljön
- Regionalt samarbete för att underlätta implementering av regler

Kemikalieinspektionen bedömer att nytta i form av synergieffekter kan erhållas mellan projektet NonHazCity och det kommunnätverk för Giftfri Vardag som myndigheten initierat. Synergieffekter kan också erhållas mellan ett antal initiativ och projekt som berör åtgärder för att minska tillförseln av mikroplaster till haven.

1 Inledning

Kemikalieinspektionen fick i januari 2016 i uppdrag¹ av regeringen att medverka i genomförandet av EU:s strategi för Östersjöregionen² och dess handlingsplan³. Kemikalieinspektionen har från mars 2010 till och med januari 2015 haft tidigare uppdrag att medverka i genomförandet av strategin.^{4, 5} Myndigheten ska årligen lämna en redovisning av uppdraget. Av redovisningen ska framgå hur myndigheten har genomfört sitt uppdrag, vilka delmål i strategin som myndigheten förhåller sig till, vilka samarbeten myndigheten har ingått, projekt som myndigheten deltar i och hur arbetet kan utvecklas. En delredovisning⁶, om Kemikalieinspektionens arbete med delmål i Östersjöstrategin, lämnades i mars 2016.

Tillväxtverket har ett regeringsuppdrag att koordinera och rapportera det sammantagna svenska genomförandet av Östersjöstrategin. En mall har därför tillhandahållits myndigheterna med frågor som utgör en gemensam grund för den sammanställning och analys av det svenska genomförandet av Östersjöstrategin som Tillväxtverket årligen lämnar till Näringsdepartementet. Mallen utgår från regeringsbesluten och är en hjälp för att strukturera rapporteringen. Kemikalieinspektionen har valt att rapportera enligt frågeställningarna i den utsända mallen.

2 Delmål i strategin som närmast berör Kemikalieinspektionens verksamhetsområde

Kemikalieinspektionens hela verksamhet syftar till att förebygga effekter av kemikalier på hälsa och miljö, där havsmiljön är en del. Verksamheten berör samtliga delmål under Östersjöstrategins mål *Rädda havsmiljön*, nämligen.

- i. *Östersjön ska ha rent vatten.*
- ii. *Östersjön ska ha en rik och levande biologisk mångfald.*
- iii. *Östersjön och dess utlopp ska trafikeras av en ren och säker sjöfart.*
- iv. *Förbättrat samarbete för en god havsmiljö.*

Det handlar om förebyggande arbete för att förhindra att farliga ämnen kommer ut till och skadar miljön (delmål i och ii). Detta sker genom olika samarbeten med myndigheter och näringsliv (delmål iv). Bland annat prövar och godkänner myndigheten antifoulingprodukter för båtar (delmål iii).

Kemikalieinspektionen arbetar för att minska riskerna för att människor och miljö skadas av kemikalier genom att utöva tillsyn över importörer och tillverkare av kemiska produkter,

¹ Miljö- och energidepartementet. 2016-01-14. Uppdrag att medverka i genomförandet av EU:s strategi för Östersjöregionen och dess handlingsplan. M2016/00089/Nm.

² European Commission. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions concerning the European Union Strategy for the Baltic Sea Region. COM(2012) 128 final.

³ European Commission. Commission Staff Working Document. European Union Strategy for the Baltic Sea Region. Action Plan COM(2009)248.

⁴ Miljödepartementet. 2010-02-18. Uppdrag att medverka i genomförandet av EU:s strategi för Östersjöregionen och dess handlingsplan. M2010/4331/I.

⁵ Miljödepartementet. 2011-10-13. Uppdrag att medverka i genomförandet av EU:s strategi för Östersjöregionen och dess handlingsplan. M2011/3268/Nm. 2011-10-13.

⁶ Kemikalieinspektionen, 2016. Redovisning av Kemikalieinspektionens arbete med delmål i Östersjöstrategin. Delredovisning från ett regeringsuppdrag. Rapport 6/16. <http://www.kemi.se/global/rapporter/2016/rapport-6-16-redovisning-av-arbete-med-delmål-i-ostersjostrategin1.pdf>

bekämpningsmedel och varor. Myndigheten verkar också för minskade risker för (hälsa och) miljön genom utveckling av EU:s lagstiftningar för kemikalier, exempelvis Reach⁷, CLP⁸, förordningar om biocidprodukter⁹ och växtskyddsmedel¹⁰. För växtskyddsmedel och biocidprodukter som avsiktligt sprids i miljön verkar Kemikalieinspektionen, vid prövningen av dessa, för att användningen av farliga ämnen är så begränsad att skadliga effekter på till exempel vattenlevande organismer inte uppstår. Detta görs till exempel genom riskminskande villkor i tillståndsbeslut.

Ämnen som inte är bekämpningsmedel regleras i EU under Reach och CLP.

Kemikalieinspektionen har under året tagit fram förslag på riskminskande åtgärder, till exempel förslag till ämnen som EU bör föra upp på kandidatlistan för särskilt farliga ämnen och förslag till harmoniserad klassificering. Vi har också bidragit till andra länders förslag på begränsning av användning av vissa farliga ämnen och tillsammans med Tyskland påbörjat arbete med ett eget begränsningsförslag.

Kemikalieinspektionen jobbar också på uppdrag av regeringen med en handlingsplan för en Giftfri vardag¹¹, i syfte att intensifiera arbetet för att uppnå miljökvalitetsmålet Giftfri miljö. I uppdraget till Kemikalieinspektionen har regeringen lagt vikt vid att nationella förbud ska tas fram där EU-lagstiftningen inte räcker till. Kemikalieinspektionen har bland annat undersökt möjligheten om nationella åtgärder mot mikroplast i kosmetika och vi lämnade i början av 2016 ett förslag till regeringen om ett nationellt förbud av försäljning av kosmetiska produkter som sköljs av och som innehåller mikrokorn av plast¹². Ett annat av fokusområdena i handlingsplanen är de svårnedbrytbara och giftiga högfluorerade ämnen som fått stor uppmärksamhet när föroreningar konstaterats i dricksvattentäkter i landet.

Kemikalieinspektionen har bistått regeringen i arbetet med att utveckla internationella konventioner och den globala kemikaliestrategin, SAICM¹³. Stockholmskonventionen¹⁴ handlar om global utfasning av långlivade organiska föroreningar. Ämnena är långlivade i miljön, de tas upp av växter och djur och har negativa effekter på människors hälsa och/eller miljön. Vidare transporteras de gränsöverskridande via luft, vatten och varor. Östersjöregionen är ett exempel på ett område i EU där ämnena hamnar. De globala förbuden bidrar till att förhindra förekomst av dessa ämnen i importerade varor och annan global spridning av dessa ämnen och därmed till att skydda den svenska miljön.

⁷ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1907/2006 av den 18 december 2006 om registrering, utvärdering, godkännande och begränsning av kemikalier (Reach), inrättande av en europeisk kemikaliemyndighet, ändring av direktiv 1999/45/EG och upphävande av rådets förordning (EEG) nr 793/93 och kommissionens förordning (EG) nr 1488/94 samt rådets direktiv 76/769/EEG och kommissionens direktiv 91/155/EEG, 93/67/EEG, 93/105/EG och 2000/21/EG.

⁸ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1272/2008 av den 16 december 2008 om klassificering, märkning och förpackning av ämnen och blandningar, ändring och upphävande av direktiven 67/548/EEG och 1999/45/EG samt ändring av förordning (EG) nr 1907/2006.

⁹ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 528/2012 av den 22 maj 2012 om tillhandahållande på marknaden och användning av biocidprodukter.

¹⁰ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1107/2009 av den 21 oktober 2009 om utsläppande av växtskyddsmedel på marknaden och om upphävande av rådets direktiv 79/117/EEG och 91/414/EEG.

¹¹ Miljö- och energidepartementet. 2015. Uppdrag om handlingsplan för att genomföra strategin om en giftfri vardag och nå miljökvalitetsmålet Giftfri miljö 2015-2017. M2015/375/Ke.

¹² Förslag till nationellt förbud mot mikrokorn av plast i kosmetiska produkter. Rapport från ett regeringsuppdrag. Kemi rapport 2/16. <http://www.kemi.se/global/rapporter/2016/rapport-2-16-forslag-till-nationellt-forbud-mot-mikrokorn-av-plast-i-kosmetiska-produkter.pdf>

¹³ Strategic approach to international chemicals management <http://www.saicm.org/>

¹⁴ <http://chm.pops.int/>

Minamatakonventionen¹⁵ om kvicksilver begränsar och förbjuder kvicksilver i både produkter och industriella processer från och med 2020.

Kemikalieinspektionen har också bidragit med stöd till Havs- och vattenmyndigheten och Naturvårdsverket inför möten inom ramen för Helsingforskonventionen, HELCOM, och Oslo-Pariskonventionen, OSPAR. Kemikalieinspektionens insatser består vanligtvis i att lämna synpunkter på frågeställningar och dokument som rör farliga ämnen.

Kemikalieinspektionen bidrar också genom sin verksamhet till genomförande av HELCOMs Baltic Sea Action Plan.

Kemikalieinspektionen stöttar Naturvårdsverket i deras roll som samordnare av Östersjöstrategins policyområde farliga ämnen, PA Hazards. Detta har vi gjort genom att delta i nationellt förberedelsearbete och som deltagare i styrgruppen för policyområdet. Även detta arbete bidrar till Östersjöstrategins mål Rädda havsmiljöns fyra delmål.

3 Delmål där Kemikalieinspektionen inlett eller planerar att ingå ett samarbete med andra myndigheter

3.1 Myndighetssamverkan

Nedan nämns exempel på myndighetssamverkan för ”*Förbättrat samarbete för en god havsmiljö*” (vi), vilket även leder till de övriga delmålen ovan (i-iii).

3.1.1 Samverkansåtgärder inom ramen för miljömålsrådet

Miljömålsrådet är en plattform för myndighetscheferna vid sju myndigheter som är strategiskt viktiga för förutsättningarna att nå generationsmålet och miljö kvalitetsmålen. Som nämns i den tidigare delrapporteringen av föreliggande regeringsuppdrag har Kemikalieinspektionen och de andra myndigheterna i uppdrag^{16, 17} att identifiera samarbeten och genomföra åtgärder. Myndigheterna har under året presenterat listor med åtgärder som myndigheterna åtar sig att genomföra var för sig eller i samverkan, för att öka takten i arbetet med att nå miljö kvalitetsmålen och generationsmålet.¹⁸ Kemikalieinspektionen avser att delta i ett antal av dessa åtgärdsförslag som också berör delmålen i Östersjöstrategin.

Samverkansåtgärden om en plan för genomförande av åtgärder enligt havsmiljöförordningens åtgärdsprogram har ännu inte kommit igång men ska identifiera de åtgärder som behöver samplaneras genom att göra en analys av åtgärdsprogrammet. Denna aktivitet förväntas leda till att åtgärdsprogrammet genomförs i planerad takt och bidra till ökad genomförandeeffektivitet.

Ett par samverkansåtgärder kan kopplas till arbetet med handlingsplanen för en giftfri vardag. Dessa åtgärder rör till exempel giftfria och resurseffektiva kretslopp och information om

¹⁵ <http://mercuryconvention.org/>

¹⁶ Miljödepartementet. 2014. Uppdrag att bistå Miljömålsrådet. M2015/2014/Mm. Kemikalieinspektionens dnr H15-00127.

¹⁷ Miljö- och energidepartementet. 2015. Uppdrag att analysera hur myndigheten ska verka för att nå miljömålen. Miljö- och energidepartementet. M2015/2633/Mm. Kemikalieinspektionens dnr H15-05685.

¹⁸ Miljömålsrådets gemensamma åtgärdslista 2016.

http://www.miljomal.se/Global/19_vem_gor_vad/Milj%c3%b6m%c3%a5lsr%c3%a5dets%20%c3%a5tg%c3%a4rdslista%2020160301.pdf

farliga ämnen i bygg- och anläggningsprodukter. Den förstnämnda åtgärden om kretslopp förväntas komma igång på allvar 2017. I samband med åtgärden om bygg- och anläggningsprodukter har en åtgärdsplan i tre steg tagits fram under 2016. Steg 1 – ta fram en gemensam kunskapsplattform. Steg 2 – ta fram en vägledning med goda exempel för leverantörer. Steg 3 – kommunicera plattform och vägledning med branschens aktörer. Båda åtgärderna kan i förlängningen leda till minskad tillförsel av farliga ämnen till vattenmiljön och berör därmed delmålen i, ii och iv enligt ovan.

En samverkansåtgärd handlar om alternativ till kemisk bekämpning av växtskadegörare, vilket Sverige behöver ha beredskap för inför pågående och kommande förändringar, till exempel avseende förändrad tillgång till kemiskt växtskydd och behov av andra bekämpningsmetoder på grund av klimatförändringar. Under 2016 har ett underlag till åtgärdsförslag tagits fram om hur myndigheter och andra aktörer kan stimulera åtgärder för att öka tillgång till fler icke-kemiska medel och metoder inom växtskyddet. Denna åtgärd kan bland annat leda till en bättre beredskap för effekter av klimatförändringar och kan därför även ha en koppling till strategins delmål om ”*Klimatanpassning och förbättrad krisberedskap*”.

Samverkansåtgärden angående båtbottnfärger och miljöfarliga färgrester, det så kallade Skrovålet, berör delmålet iii ovan ”*Östersjön och dess utlopp ska trafikeras av en ren och säker sjöfart*”. Myndigheterna ska i denna åtgärd arbeta med att ta fram riktlinjer, rekommendationer eller eventuellt föreskrifter om användandet av båtbottnfärger för fritidsbåtar, samt hur man kommer tillrätta med problemet med miljöfarliga färgrester som finns på båtskrov och båtuppläggningsplatser. Under 2016 har ett arbetsmöte hållits om hur det ser ut idag på området båtbottnfärger, och hur aktörerna vill ha det i framtiden. Målet är att minska användandet och förekomsten av otilåten båtbottnfärg på fritidsbåtar.

3.1.2 Samordningsgrupp mot kemikaliehot

På förslag från Kemikalieinspektionen har regeringen beslutat (januari 2017) att inrätta en samordningsgrupp med myndighetschefer för att tidigt kunna upptäcka nya potentiella kemikaliehot. Syftet med den nya samordningsgruppen (SamTox) är utökad samverkan och kunskapsutbyte mellan myndigheter, akademi och andra aktörer så att samhället tidigare kan upptäcka och sätta in åtgärder mot nya potentiella kemikaliehot. Syftet är också att säkerställa att det finns en struktur för snabb och systematisk överföring av information och samarbete kring åtgärder mellan ansvariga myndigheter och andra aktörer vid upptäckten av ett allvarligt kemikaliehot.

Myndighetscheferna för Kemikalieinspektionen, Naturvårdsverket, Läkemedelsverket, Folkhälsomyndigheten, Livsmedelsverket, Sveriges Geologiska Undersökning och Havs- och vattenmyndigheten ska ingå i den nya samordningsgruppen. Kemikalieinspektionens generaldirektör blir sammankallande och ordförande för gruppen.

3.1.3 Bistå regeringen inför genomförandekonferensen om FN:s hållbarhetsmål 14

En konferens om genomförande av FNs hållbarhetsmål 14, ”hav och marina resurser”, kommer att anordnas vid FN:s högkvarter i New York den 5-9 juni 2017. Sverige och Fiji är initiativtagare och kommer vara medarrangörer för hela konferensen. Det förväntas ett deltagande på minst 5000 personer.

Regeringskansliet kommer att få stöd av ett flertal myndigheter, bland annat Kemikalieinspektionen, i förberedelserna av konferensen. Kemikalieinspektionen har lämnat

ett första bidrag med förslag på budskap ur ett kemikalieperspektiv, som kan lyftas fram vid konferensen.

3.1.4 Harmonisering av godkännande av båtbottnfärger i Östersjön

Kemikalieinspektionen har under året samarbetat med Storbritannien för att harmonisera bedömningen av båtbottnfärger. Detta handlar bland annat om att ta hänsyn till Östersjöns särskilda förhållanden vid prövningen av vilka båtbottnfärger som får användas i Östersjön och stödjer delmålet ”*Östersjön och dess utlopp ska trafikeras av en ren och säker sjöfart*”. Kemikalieinspektionen har också planerat en workshop tillsammans med Finland som syftar till att länderna runt Östersjön¹⁹ ska höja sin kompetens i bedömning av båtbottnfärger under beaktande av Östersjöns särskilda förhållanden. Workshopen ska hållas februari 2017 i Helsingfors.

3.1.5 Nationell och internationell myndighetssamverkan om PFAS

Högfluorerade ämnen, PFAS, är syntetiskt framställda kemikalier som till exempel används i brandskum. De hittas i miljön och har förorenat dricksvattnet på flera ställen i Sverige. Eftersom de är extremt svårnedbrytbara hamnar de också slutligen i havet där miljöövervakningen visar på trender av ökande halter i t.ex. sillgrissleägg²⁰, strömming och havsörn²¹. Dessa föroreningar berör många aktörer i samhället och många myndigheter är involverade. Ett myndighetsnätverk med de centrala myndigheterna bildades under hösten 2014 med syfte att bättre samordna frågorna om PFAS. En uppgift för myndighetsnätverket är att informera - dels om myndigheternas olika ansvarsområden som centrala myndigheter, men även om vilket ansvar andra aktörer har när det gäller PFAS. Det har därför under 2016 tagits fram en guide om detta på Kemikalieinspektionens hemsida²².

Vi har också under året ingått ett samarbete med tyska myndigheter (BAuA²³ & UBA²⁴) om att gemensamt under 2017 ta fram och lämna in ett förslag till Europeiska kemikaliemyndigheten (Echa) om att begränsa användningen av uppskattningsvis flera hundra PFAS inom EU.

Kemikalieinspektionen kommer också att i april 2017 anordna en workshop för nationella myndigheter inom EU som arbetar med PFAS. Syftet är att få samsyn kring problematiken med gruppen PFAS-ämnen i stort, presentera olika länders pågående/planerade arbeten kring PFAS och försöka få till en handlingsplan framåt och identifiera synergier mellan olika länders aktiviteter. Av Östersjöländerna kommer Finland, Danmark och Tyskland att delta. I projektgruppen för workshopen ingår representanter från nationella myndigheter i alla de nordiska länderna.

3.1.6 Långsiktigt samarbete med Danmark

Under de senaste två åren har Kemikalieinspektionen haft en överenskommelse om långsiktigt myndighetssamarbete i kemikaliesäkerhetsfrågor med Miljöstyrelsen i Danmark. Årligen upprättas överenskommelser om samarbetsområden inför det kommande året. I

¹⁹ Avser Finland, Estland, Lettland, Litauen, Polen, Tyskland, Danmark, och i viss mån även Norge.

²⁰ <http://naturvardsverket.diva-portal.org/smash/get/diva2:915425/FULLTEXT01.pdf>

²¹ Faxneld et al. 2016. Temporal Trends and Geographical Differences of Perfluoroalkyl Acids in Baltic Sea Herring and White-Tailed Sea Eagle Eggs in Sweden.

²² <http://www.kemi.se/om-kemikalieinspektionen/verksamhet/handlingsplan-for-en-giftfri-vardag/hogfluorerade-amnen-pfas/guide-om-pfas>

²³ Bundesanstalt für Arbeitsschutz und Arbeitsmedizin

²⁴ Umwelt Bundesamt

överenskommelsen identifieras frågeställningar, och kontaktpersoner för dessa, där det kan finnas skäl att samarbeta och dra nytta av varandras erfarenheter. Flera av de samarbeten som pågått under året handlar om problematik kring ämnesgrupper som kan vara skadliga för vattenorganismer, och berör därmed delmålen ovan. Bland annat har man under hösten påbörjat diskussion om samarbete kring PFAS inom en snar framtid. Kemikalieinspektionen och Miljöstyrelsen har också haft ett löpande utbyte av information, idéer, och strategier angående positioner och kommentarer gällande Kommissionens förslag avseende kriterier för bedömning av hormonstörande ämnen (inom ramen för växtskyddsmedelsförordning och biocidförordningen) och har under hösten inlett diskussion om möjliga framtida samarbeten kring hormonstörande ämnen i övrigt. Myndigheterna informerar också varandra kring frågor som rör nanomaterial.

3.1.7 Samarbete med Naturvårdsverket om mikroplaster

Förekomst av mikroplastpartiklar som förorenar haven och som kan skada dess organismer är ett accelererande problem i Östersjön. Initiativ som leder till minskade utsläpp av plastpartiklar till Östersjön berör därför delmålen ”*Östersjön ska ha rent vatten*” och ”*Östersjön ska ha en rik och levande biologisk mångfald*”. Som nämnts ovan (kap. 2) har Kemikalieinspektionen lämnat ett förslag till regeringen om ett nationellt förbud av försäljning av kosmetiska produkter som sköljs av och som innehåller mikrokorn av plast. Naturvårdsverket fick, ungefär samtidigt som Kemikalieinspektionen fick sitt uppdrag, ett uppdrag från regeringen om att identifiera viktiga källor till spridningen av mikroplaster och föreslå åtgärder för att minska utsläppen. Kemikalieinspektionen deltar i referensgruppen för detta projekt och även i en arbetsgrupp för en del av projektet som ska föreslå åtgärder mot mikroplast från båtbottnfärger. Naturvårdsverkets uppdrag ska redovisas i juni 2017.

3.2 Flernivåsamverkan

Exempel på flernivåsamverkan som berör delmålet ”förbättrat samarbete för en god havsmiljö” (iv), vilket även leder till delmålen (i-ii) ovan är:

3.2.1 Nätverk om PFAS

Högfluorerade ämnen (PFAS) upptäcktes i marken och i dricksvattnet i flera svenska kommuner under 2014. Kemikalieinspektionen och Livsmedelsverket startade då ett nätverk för myndigheter, forskare, länsstyrelser, kommuner och vattenproducenter. Nätverket fokuserar på att ringa in problemet och diskutera lösningar för att få bort PFAS i marken och dricksvattnet, men också verka för fler initiativ till forskning kring PFAS.²⁵

3.2.2 Kommunnätverk

Kemikalieinspektionen initierade under 2015 ”kommunnätverket Giftfri vardag” vilket utgör en plattform för långsiktig samverkan om kemikaliefrågor för kommuner. Viktiga samverkansområden är kemikaliekraV vid upphandling, kemikaliekraV vid byggande, utbyte av befintliga produkter och varor, utbildningsinsatser och framtagande och genomförande av kemikaliehandlingsplaner. Detta leder till minskad användning av farliga kemikalier i samhället och därmed också läckaget av dessa till miljön, till exempel via avloppssystemen.

²⁵ <http://www.kemi.se/om-kemikalieinspektionen/verksamhet/handlingsplan-for-en-giftfri-vardag/hogfluorerade-amnen-pfas/pfas-natverk>

Nätverket är till för att underlätta samverkan mellan kommuner och sprida goda exempel som stödjer arbetet för en giftfri vardag. Målet är att minska exponeringen för kemikalier i vardagen, särskilt för barn och ungdomar.

Kommunala handläggare, projektledare, miljöstrateger, kemikaliesamordnare, upphandlare eller liknande samt kommunala bolag som är till 100 procent ägda av kommunen och har som huvuduppdrag att utföra kommunens uppgifter kan delta i nätverket. Länsstyrelser, landsting och regioner som arbetar aktivt med giftfri vardag och vill stödja kommunerna kan också anmäla sig till nätverket.

3.2.3 Projektansökan om mobilapplikation om farliga ämnen i varor

Kemikalieinspektionen har åtagit sig att delta som partner i ett samarbetsprojekt som tyska och danska myndigheter samt konsumentorganisationer har tagit initiativ till för att öka information om särskilt farliga ämnen i varor. Syftet är att ta fram en mobil-applikation och tillhörande databas för att enkelt ge konsumenter information om förekomst av sådana ämnen. Detta bör leda till minskad användning av sådana ämnen i varor och i förlängningen också läckaget av dessa till miljön.

Finansiering ska delvis ske med medel som söks från EUs LIFE-program. Den tyska myndigheten Umwelt Bundesamt är huvudsökande. Projektet har 19 samarbetspartner och beslut om huruvida projektet blir beviljat medel förväntas komma i maj-juni 2017.

4 Insatser eller samarbetsprojekt som Kemikalieinspektionen deltar i som bidrar till strategins mål

4.1 Deltagande i projekt

Kemikalieinspektionen deltar i referensgrupper för ett antal projekt som bidrar till delmålen i Östersjöstrategin. Inget av projekten har avslutats under perioden.

Projekt om att ändra fritidsbåtsägares praxis angående användande och hantering av båtbottnfärger (Change)

CHANGE²⁶ (Changing antifouling practices for leisure boats in the Baltic Sea) är ett Bonusfinansierat²⁷ projekt vars huvudsakliga syfte är att minimera tillförseln, till havet, av farliga ämnen från antifoulingfärger som används på fritidsbåtar i Östersjön. Detta ska uppnås genom förändrat beteende hos fritidsbåtsägare, mot hållbar konsumtion av båtbottnfärger och alternativa tekniker. Kemikalieinspektionen ingår i projektets ”advisory board”. Projektet har partners från Sverige, Finland, Danmark och Tyskland och är ett flaggskeppsprojekt under PA Hazards.

Projekt om kemikaliesmarta städer (NonHazCity)

Reningsverk, miljöorganisationer, universitet, kommuner och andra myndigheter i sju olika länder runt Östersjön är delaktiga i projektet NonHazCity²⁸ som syftar till att göra städerna runt Östersjön kemikaliesmarta. Genom analyser av avloppsvatten i de olika städerna görs en

²⁶ <http://changeantifouling.com/>

²⁷ http://www.bonusportal.org/about_us

²⁸ <http://nonhazcity.eu/>

kartläggning av vilka skadliga ämnen som varje stad bör fokusera på. Städernas verksamheter och invånare kommer genom olika kampanjer bli informerade om problemen med farliga kemiska ämne och hur de ska agera för att minska sin användning och spridning. Projektet som startade i mars 2016 har erhållit finansieringen från europeiska regionala utvecklingsfonden och är ett flaggskeppsprojekt under PA Hazards. Kemikalieinspektionen ingår i en referensgrupp för projektet.

Projekt om tekniker och strategier för enskilda avlopp (RedMic)

Projektet RedMic²⁹ är inriktat mot att utveckla tekniker och strategier för att minska utsläppen av miljöföroreningar från enskilda avlopp. Kemikalieinspektionen ingår i referensgruppen för projektet som är finansierat av Forskningsrådet Formas. Projektet har bara svenska partners.

4.2 Övriga insatser och samarbeten

4.2.1 SamHav

Kemikalieinspektionen deltar i Samordningsgruppen för havs- och vattenmiljöfrågor (SamHav)³⁰, som bildades av regeringen 2006 och består av 21 myndigheter. Syftet med samordningsgruppen är att skapa ett forum för ökad samordning och samverkan mellan myndigheter med ansvar för frågor som berör havs- och vattenmiljö för att förstärka arbetet med vattenmiljön och hållbart nyttjande av denna. Samordningsgruppen ska effektivisera genomförandet av åtgärder genom att samordna myndigheternas operativa arbete samt förbättra informationsutbytet mellan myndigheterna. Vid behov ska gruppen lyfta särskilda frågor till regeringen.

4.2.2 Båtmiljörådet

Båtmiljörådet bildades 2007 och är en sammanslutning där svenska myndigheter och organisationer som arbetar med båtlevets miljöfrågor kan utbyta information och erfarenheter. Syftet är att skapa förutsättningar för ett mer miljövänligt båtliv.

Båtmiljörådet ses 3-4 gånger per år. Förutom att vara ett diskussionsforum handlar det till stor del även om kommunikationsinsatser; hur man som båtägare kan agera för att minska sin miljöpåverkan. Båtmiljörådet har bland annat tagit fram en miljöguide³¹. Det finns också en webbplats³² som innehåller information om alternativa metoder till båtbottnfärger, var man hittar närmaste borsttvätt etc. Rådet finansieras av Havs- och vattenmyndigheten och Svenska båtunionen (SBU).

4.2.3 Workshop om tillsyn

I handlingsplanen för Östersjöstrategins policyområde PA Hazards finns ett fokusområde som handlar om att underlätta implementering av regelverk och konventioner, för att minska tillförsel och förekomst av farliga ämnen till/i havet. Inom detta fokusområde har det föreslagits en aktivitet som avser en workshop om tillsyn av lagstiftningarna om kemiska produkter och varor. I enlighet med detta aktivitetsförslag, och Kemikalieinspektionens intentioner att dela med sig av myndighetens tillsynserfarenhet till Östersjöländerna, kommer

²⁹ <http://www.redmic.se/>

³⁰ <https://www.havochvatten.se/hav/samordning--fakta/samverkansomraden/nationella-samverkansgrupper/samordningsgruppen-for-havs--och-vattenmiljofragor.html>

³¹ <https://www.transportstyrelsen.se/globalassets/global/sjofart/dokument/batmiljoradets-lilla-miljoguide.pdf>

³² <http://batmiljo.se/>

myndigheten att delta i en workshop om ”*Enforcement practices with regard to the REACH Regulation*” för tillsynsmyndigheter i Östersjöländerna. Denna workshop anordnas i februari 2017 av projektet ”Fit for REACH”³³, finansierat med medel från LIFE³⁴.

4.2.4 Branschdialoger

Ämnen som är farliga för miljön och som förekommer i kosmetika och textilier hamnar vid tvätt i avloppsvatten och kan, om de inte avskiljs i reningsverken, slutligen hamna i havet. Kemikalieinspektionen har under flera år fört dialoger med företrädare för bland annat kosmetika- och textilbranscherna. Dialogerna har syftet att få företagen att gå längre än vad lagstiftningen kräver för enskilda ämnen. I samband med arbetet med handlingsplanen Giftfri Vardag (2011-2014) formulerade respektive branschdialog mål för sitt arbete. En del av de mål som formulerats gäller utbildning och information för att öka kunskapen om skadliga ämnen i varor/produkter hos företag i respektive bransch. Andra mål handlar om utfasning av skadliga ämnen i varor och produkter. Detta arbete finansieras med Kemikalieinspektionens utökade medel för handlingsplanen Giftfri vardag.

4.2.5 Stiftelsen Hållbara Hav

Kemikalieinspektionen är partner i Stiftelsen (f.d. Initiativet) Hållbara Hav³⁵. En utgångspunkt för stiftelsen är att samla intressenter från forskarvärlden, näringslivet, det offentliga och intresseorganisationer samt att nå ut till allmänheten. Målet är bland annat att påvisa vad varje enskild individ kan göra för en frisk och levande Östersjö och en hållbar tillväxt i regionen.

Varje år besöker Hållbara Hav och briggen Tre Kronor af Stockholm cirka 20 städer runt Östersjön, varav även ett antal utanför Sverige (2016 besöktes till exempel Vasa, Helsingfors, St. Petersburg, Tallin och Rostock). Seminarier med lokal anknytning arrangeras ombord på briggen och miljöutställningen ”*Etta med kök*” visas på kajen. Briggen har också etablerats som en central mötesplats för Östersjöfrågor under Almedalsveckan, där det bland annat hålls seminarier.

4.2.6 Nordiskt samarbete

Förutom det nya samarbetet som nämns under 3.1.4 ovan ingår Kemikalieinspektionen i ett antal löpande samarbetsprojekt med övriga nordiska länder, vilka finansieras med medel från Nordiska ministerrådets Kemikaliegrupp³⁶

Samarbete om EU-regelverk för växtskyddsmedel

Ett projekt gäller samarbete i frågor relaterade till nya EU-regelverk för växtskyddsmedel. Enligt växtskyddsmedelsförordningen delas Europa in i tre zoner – södra, mellersta och norra zonen. I den norra zonen ingår Sverige, Norge, Danmark, Finland, Estland, Lettland och Litauen. Dessa länder samarbetar när risken för hälsa och miljö utvärderas vid godkännande av växtskyddsmedelsprodukter, med syfte att harmonisera och effektivisera handläggningen. Samarbetet sker bland annat genom regelbundna möten samt en gemensamt framtagna vägledning.

³³ <http://fitreach.eu/article/welcome-lifefit-reach>

³⁴ [European Commission - Environment - LIFE Programme](http://ec.europa.eu/environment/life_programme/)

³⁵ Initiativet Hållbara Havs webbplats: <http://www.hallbarahav.nu/omihh>

³⁶ <http://www.norden.org/sv/nordiska-ministerraadet/ministerraad/nordiska-ministerraadet-foer-miljoe-mr-m/institutioner-samarbetsorgan-och-arbetsgrupper/arbetsgrupper/nordiska-kemikaliegruppen-nkg>

SPIN-databasen

Den så kallade SPIN-databasen³⁷ är ett samarbetsprojekt mellan de nordiska produktregistren som kan gynna andra Östersjöländer. Den tillhandahåller uppgifter om användningen av kemiska ämnen i produkter i de nordiska länderna (baserat på uppgifter från dessa länders produktregister). I SPIN finns också ett verktyg (Use Index) som indikerar potentiella utsläpp av dessa ämnen till olika recipienter, såsom yt- och avloppsvatten.

5 Finansieringskällor som kan vara aktuella för Kemikalieinspektionens engagemang inom ramen för strategin

Kemikalieinspektionens hela verksamhet syftar till att förebygga effekter på hälsa och miljö vid kemikalieanvändning, där havet är en del av miljön. Detta gör vi i stor utsträckning i EU-gemensamt arbete med våra ordinarie anslag. Kemikalieinspektionen har förstärkta anslag till 2020 med en särskild satsning på genomförandet av handlingsplanen för en Giftfri vardag.

Kemikalieinspektionen är med som partner i ett samarbetsprojekt som under året har sökt medel från LIFE (se 3.2.3). Kemikalieinspektionen kommer sannolikt inte att söka nya pengar för att delta i stora EU-finansierade Östersjöprojekt eftersom det kräver en egen finansiell insats, och vår erfarenhet är att sådana projekt även innebär en stor administrativ arbetsinsats. Kemikalieinspektionen bidrar därför hellre med mindre insatser som kan finansieras ur det ordinarie anslaget. Kemikalieinspektionen har stött projektmedelsansökan för projektet NonHazCity genom ett ”letter of support” och projektet har erhållit medel för åren 2016-2018 från The Interreg Baltic Sea Region Programme³⁸. Kemikalieinspektionen deltar i referensgrupp för projektet men inte som partner.

Många av de nordiska samarbetsprojekt som Kemikalieinspektionen deltar i är finansierade med medel från Nordiska ministerrådet, som varje år avsätter pengar till olika kemikalieprojekt. Dessa pengar ansöker man om genom den Nordiska Kemikaliegruppen³⁹ där kemikaliemyndigheterna i Danmark, Finland, Island, Norge, Sverige och Färöarna är representerade.

Kemikalieinspektionen har också tidigare sökt och fått pengar från Svenska institutet för att genomföra ett seminarium och ta fram bakgrundsmaterial om Östersjöns särskilda känslighet. Denna finansieringskälla kan vara aktuell för Kemikalieinspektionen även för kommandet aktiviteter.

³⁷ <http://spin2000.net/>

³⁸ <https://www.interreg-baltic.eu/about-the-programme.html>

³⁹ <http://www.norden.org/sv/nordiska-ministerraadet/ministerraad/nordiska-ministerraadet-foer-miljoe-mr-m/institutioner-samarbetsorgan-och-arbetsgrupper/arbetsgrupper/nordiska-kemikaliegruppen-nkg>

6 Nytt och resultat som uppnåtts under 2016 för Kemikalieinspektionen, annan offentlig förvaltning eller näringsliv.

6.1 Nytt och resultat

Nedan beskrivs områden där samarbeten som bidrar till Östersjöns mål även leder till nytt för Kemikalieinspektionens verksamhet och för andra aktörer.

Samverkan för Giftfri Miljö och Giftfri Vardag

Kemikalieinspektionen är ansvarig myndighet för uppföljning och utvärdering av miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö och vi arbetar med en handlingsplan för en Giftfri vardag. För att vi ska nå målet Giftfri miljö behövs engagemang och ansvarstagande från alla nivåer i samhället. Det krävs också att utsläppen av föroreningar från andra länder minskar, detta gäller särskilt miljön i Östersjön eftersom länderna delar på denna resurs. Därför är det viktigt med regionalt samarbete men även arbete inom EU och globalt för att nå Giftfri miljö i Östersjön. Arbete med åtgärder för att minska förekomsten av farliga ämnen i Östersjön är därför generellt av nytta för Giftfri miljö. När det gäller reglering av utsläppande på marknaden och användningen av kemiska produkter sker denna framför allt på EU-nivå. För att stoppa farliga kemiska ämnen vid källan är detta ett viktigt arbete som är en av Kemikalieinspektionens huvuduppgifter.

Kemikalieinspektionen har under 2016 deltagit i två styrgruppsmöten för PA Hazards. Under de senaste två åren har fokus varit på att sammanställa kunskap och verka för samarbetsprojekt om läkemedel i Östersjön. Policyområdets samordnare (PAC för PA Hazards) har i år ansökt om flaggskeppsstatus för en plattform för projekt och aktiviteter kring läkemedel. Dessa aktiviteter förväntas leda till reducerade utsläpp av läkemedel till Östersjön och bidrar därmed till miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö.

Styrgruppen har också deltagit i utvärdering av nya projektförslag vilket lett till att tre projekt förordats av PA Hazards som potentiella flaggskeppsprojekt och till att erhålla medel från höstens utlysning av Interreg Baltic Sea Region Seed Money. Om dessa projekt erhåller medel kommer de också att bidra till Giftfri miljö. Ett av dessa projekt handlar till exempel om att kartlägga och föreslå åtgärder och socioekonomiska kostnader för förorenade sedimentområden i Östersjön. Ett sådant flaggskeppsprojekt skulle bidra till en av miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö s preciseringar, nämligen *Förorenade områden är åtgärdade i så stor utsträckning att de inte utgör något hot mot människors hälsa eller miljön.*

Kemikalieinspektionen har engagerat sig i Östersjösamarbete bland annat genom att delta som partner i Stiftelsen Hållbara Hav. Kemikalieinspektionen fick därmed möjlighet att delta i seminarier som anordnades på briggen Tre Kronor af Stockholm under Almedalsveckan i Visby i juli 2016. Dagens och framtidens beslutsfattare debatterade där viktiga åtgärder för ett friskt Östersjön. Kemikalieinspektionen var huvudarrangör för ett seminarium som handlade om kemikaliesmart upphandling, vilket är ett viktigt tema i myndighetens handlingsplan för en giftfri vardag. Kemikalieinspektionens generaldirektör medverkade i panelsamtal tillsammans med representanter för andra myndigheter och näringslivet.. Andra seminarier på briggen handlade om hållbar upphandling av läkemedel, mikroplaster och klimatförändringar.

Därtill deltog Kemikalieinspektionens generaldirektör i en paneldebatt vid Stiftelsen Hållbara Hav s årliga seminarium om Östersjön i oktober. Årets tema var ”FN:s hållbarhetsmål

förpliktigar – men vem gör vad för Östersjön". Vår generaldirektör fick här möjligheten att redovisa den kartläggning som Kemikalieinspektionen gjort och som visar att vårt arbete med förebyggande kemikaliekontroll och Giftfri miljö direkt kopplar till åtta av FN:s 17 hållbarhetsmål, varav ett är mål 14 om hav och marina resurser. Seminariet sändes på SVTplay.⁴⁰

Kemikalieinspektionens generaldirektör deltog i oktober 2016 också med en presentation om "Vägen till en giftfri miljö" vid Svenska Miljöinstitutet IVL:s Östersjöseminarium om "Åtgärder och innovationer för rent vatten och grön tillväxt".

Minimerad användning av miljöfarlig båtbottnfärg

Båtbottnfärger som på kemisk eller biologisk väg förhindrar att havstulpaner, musslor och alger sätter sig fast på båtskrovet räknas som bekämpningsmedel. Färgerna måste därför granskas och godkännas av Kemikalieinspektionen innan de får säljas eller användas i Sverige. Kemikalieinspektionen tar vid bedömningen av båtbottnfärger särskild hänsyn till användning i Östersjön eftersom detta hav räknas som en särskilt känslig miljö. För att skydda Östersjöns känsliga ekosystem och för att underlätta för färgfabrikanter och båtägare som rör sig i olika delar av Östersjön vore det önskvärt att alla länder runt Östersjön gjorde likvärdiga bedömningar om båtbottnfärgernas potentiella effekt på Östersjöns känsliga ekosystem vid nationella godkännanden av båtbottnfärger. I redovisningen av myndighetens arbete med delmål i Östersjöstrategin⁴¹ identifierade Kemikalieinspektionen därför ett behov av gemensamma riktlinjer för miljöriskbedömning av båtbottnfärger i Östersjöregionen och vi har under året inlett samarbeten med Storbritannien och Finland (se 3.1.4) för att harmonisera bedömningsmetodiken mellan länderna. Vi deltar också i en rådgivande referensgrupp för flaggskeppsprojektet CHANGE vilket syftar till att minimera utsläpp av farliga ämnen från båtbottnfärger i Östersjön genom förändrat beteende hos fritidsbåtsägare, för hållbar konsumtion av båtbottnfärger och alternativa tekniker. Aktörer från fyra Östersjöländer ingår i projektet.

För att minska tillförseln av farliga kemiska ämnen från båtbottnfärger till miljön har Transportstyrelsen under året initierat ett nationellt myndighetssamarbete, det så kallade Skrovmålet, med bland annat Kemikalieinspektionen. Projektet syftar till att ta fram riktlinjer, rekommendationer eller eventuellt föreskrifter om användandet av båtbottnfärger för fritidsbåtar, samt hur man kommer tillrätta med problemet med miljöfarliga färgrester som finns på båtskrov och båtuppläggningsplatser. En av aktiviteterna som Kemikalieinspektionen deltagit i var en nationell båtmiljökonferens om båtbottnfärger för att definiera viktiga hinder och lösningar. Denna åtgärd kopplar till aktiviteter inom Båtmiljörådet inom vilket Kemikalieinspektionen kan förankra viktiga beslut och ståndpunkter gällande båtbottnfärger hos båtororganisationerna och andra myndigheter och kommuner.

Frågan om båtbottnfärger är ständigt aktuell. I år har Kemikalieinspektionen bland annat mött detta intresse med att delta på båtmässan Allt för sjön. Vi informerar på vår hemsida om godkända båtbottnfärger med bekämpningsmedel men förordar och informerar också om alternativ till att använda dessa färger.

Samarbete för att begränsa spridningen av högfluorerade ämnen till miljön

Kemikalieinspektionens och andra myndigheters arbete med högfluorerade ämnen (PFAS) har under 2016 bland annat resulterat i en rad åtgärder och förslag till åtgärder för att minska

⁴⁰ <http://www.svtplay.se/klipp/10552967/hur-mar-ostersjon-del-1>

⁴¹ <http://www.kemi.se/global/rapporter/2016/rapport-6-16-redovisning-av-arbete-med-delmal-i-ostersjostrategin1.pdf>

tillförseln av PFAS till miljön och i slutänden till havet. Bland annat har vi lämnat ett förslag om nationell begränsning i brandskum och anordnat en utbildning för räddningstjänsten om PFAS i brandskum. I EU-arbetet har PFDA (perfluordekansyra) och dess natrium- och ammoniumsalter på förslag från Kemikalieinspektionen förts upp på REACH kandidatförteckning över ämnen som har egenskaper som kan medföra allvarliga och bestående effekter på människors hälsa och på miljön (så kallade särskilt farliga ämnen). När ett ämne har tagits upp på kandidatförteckningen ställer det vissa krav på företag som tillverkar, importerar eller använder ämnet. Kemikalieinspektionen har under 2016 varit med och röstat fram generella begränsningar av PFOA (perfluoroktansyra) och ämnen som kan omvandlas till PFOA samt påbörjat ett samarbete med Tyskland för att ta fram ett begränsningsförslag för högfluorerade karboxylsyror. Styrgruppen för PA Hazards har identifierat PFAS som en ämnesgrupp att prioritera under 2016-2017. Det planeras bland annat att utifrån det svenska arbetet med PFAS kartlägga medvetenhet om PFAS-problematiken och föreslå åtgärder mot spridning av PFAS inom Östersjöregionen. En större samsyn inom Östersjöländerna angående dessa ämnen kan leda till ökad takt i EU-arbetet för att begränsa användningen av dem.

Regionalt samarbete för att underlätta implementering av regler

I handlingsplanen för PA Hazards heter ett av fyra aktionsområden "Facilitate implementation of regulatory frameworks and conventions". Kemikalieinspektionen arbetar i linje med detta genom samarbete med länder som hör till den så kallade norra zonen (se 4.2.6) i ärenden inom ramen för växtskyddsmedelsförordningen. Samarbetet mellan länderna bygger på arbetsdelning och uppdatering av gemensamma vägledningsdokument. Under året har Kemikalieinspektionen deltagit i möten i syfte att samordna länderna i frågor som avser riskbedömningen och få en tydlig samsyn i hur vi ska lösa komplexa tillämpningsfrågor. En ökad harmonisering innebär inte bara en ökad effektivitet utan också att de beslut som fattas i tillståndsärenden ska ge ett avsett skydd för hälsa och miljö. Tillsammans med de andra länderna inom norra zonen presenterade också Kemikalieinspektionen i november en poster på konferensen "Environmental risk assessment of pesticides: 25 years of scientific advancements since the adaption of Directive 91/414/EEC". Titeln på postern var "Collaboration on environmental risk assessment in the Northern zone".

6.2 Synergier med andra uppdrag

Kemikalieinspektionen har aktivt stöttat Östersjöstrategins flaggskeppsprojekt NonHazCity som under året erhållit projektmedel och som syftar till att sprida erfarenheter av kommunal kemikalieplanering mellan städer runt Östersjön. Kommunnätverk för Giftfri vardag initierades av Kemikalieinspektionen under 2015 och är till för att underlätta samverkan mellan kommuner och sprida goda exempel som stödjer arbetet för en giftfri vardag, till exempel genom framtagande och genomförande av kemikaliehandlingsplaner. Flera av städerna som ingår i kommunnätverket deltar också i NonHazCity och erfarenhet från det svenska nätverket kan därmed komma att spridas till andra städer i Östersjöregionen och vice versa.

Mikroplaster i haven är ett ökande problem som uppmärksammats mycket under året. Förekomsten av mikroplast (och makroplast som kan sönderdelas till mikroplast) i haven är redan så stort att tillförseln behöver minska, även om kunskapen om storskaliga effekter av mikroplast i havet fortfarande är bristfällig. PA Hazards prioriterar åtgärder mot skräp och mikroplast i Östersjön, i dagsläget framför allt genom ett flaggskeppsprojekt inom policyområdet. Detta projekt syftar till att spåra källorna till makroplast i havet och föreslå lokala handlingsprogram för att minska nedskräpningen. Kosmetika är en källa till mikroplast

i haven och Nordiska rådets hållbarhetsutskott uppmanade under 2016 de nordiska länderna att gå före och stoppa användning av mikroplast i kosmetiska produkter.

Kemikalieinspektionen fick redan 2015 ett uppdrag av regeringen att undersöka möjligheten om nationella åtgärder mot mikroplast i kosmetika och vi lämnade i början av 2016 ett förslag till regeringen om ett nationellt förbud av försäljning av kosmetiska produkter som sköljs av och som innehåller mikrokorn av plast. Vi har i regleringsbrevet för 2017 fått ett nytt uppdrag att undersöka och om möjligt föreslå nationella begränsningsåtgärder i andra kosmetiska produkter. Kemikalieinspektionen har under 2016 också bidragit, bland annat med kunskap om plast i båtottenfärger, till Naturvårdsverkets pågående uppdrag att spåra källor och föreslå åtgärder för att minska mikroplaster till haven. På detta sätt angrips problemet med mikroplast i havet från olika fronter samtidigt i Sverige och inom regionen och kunskap som tas fram kan delas mellan de olika åtgärdsprojekten.

6.3 Förbättringsmöjligheter för myndighetens arbete med Östersjöstrategin

Havs- och vattenmyndigheten arbetar med framtagande av bedömningsgrunder för särskilda förorenande ämnen inom vattenförvaltningen. Vattendirektivet sätter kvalitetsnormer men har inga egna åtgärdsverktyg för att hålla dessa kvalitetsnormer. Åtgärdsåtgärder finns dock i kemikalielagstiftningen. Därför bör det finnas en metod för hur information systematiskt kan utbytas och hur nya åtgärder kan tas under kemikalielagstiftningen. Kemikalieinspektionen ser ett behov av att utveckla ett förslag till hur kopplingen mellan kvalitetsnormer i vattendirektivet och riskminskning under Reach, biocidproduktförordningen och växtskyddsförordningen bör tas om hand. Kemikalieinspektionen kan bidra med information om kemiska ämnen som identifierats av Vattenmyndigheterna som förekommande i vattenmiljön.

7 Myndighetens specifika uppgift enligt uppdraget

Kemikalieinspektionen har inte tilldelats någon specifik uppgift, som skiljer sig från uppdragen till andra myndigheter. Kemikalieinspektionens genomförande av uppdraget redovisas under övriga rubriker i rapporten.

KEMI

Kemikalieinspektionen

Box 2, 172 13 Sundbyberg
08-519 41 100

Besöks- och leveransadress
Esplanaden 3A, 172 67 Sundbyberg

kemi@kemi.se
www.kemikalieinspektionen.se